

**Likumprojekta “Grozījumi Nacionālās drošības likumā”
sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)**

Tiesību akta projekta anotācijas kopsavilkums	
Mērķis, risinājums un projekta spēkā stāšanās laiks (500 zīmes bez atstarpēm)	<p>Likumprojekta “Grozījumi Nacionālās drošības likumā” (turpmāk – likumprojekts) mērķis ir noteikt vitālos (kritiskos) pakalpojumus, kuri ir svarīgi valsts un sabiedrības funkcionēšanai, lai valsts apdraudējuma gadījumā nodrošinātu attiecīgo pakalpojumu nepārtrauktību, kā arī precizēt normatīvos aktus atbilstoši jaunākajām drošības jomas tendencēm un konkrētas tiesības Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem sadarbībā ar valsts drošības iestādēm rīkoties valsti apdraudošās situācijās.</p> <p>Likumprojekts stājas spēkā parastajā kārtībā (14 dienas pēc izsludināšanas).</p>

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība	
1.	<p>Pamatojums</p> <p>Ministru kabineta 2018. gada 30. oktobra sēdes protokollēmuma Nr. 50 52. § “Informatīvais ziņojums “Par mācību KRISTAPS 2018 secinājumiem” (TA-2170-DV) 2.2. un 6. punkts.</p> <p>Ministru kabineta 2019. gada 8. janvāra sēdes protokola Nr. 1 29. § “Informatīvais ziņojums “Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu Latvijā”” nosaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reaģējot uz drošības vides izmaiņām, kā arī ievērojot Latvijas apdraudējuma mainīgo raksturu, jāveido tāda valsts aizsardzības sistēma, kura ietver ne tikai valsts aizsardzības jomas vai valsts pārvaldes institūcijas, bet arī privātā sektora pārstāvjus, uzņēmumus, NVO, iedzīvotājus un citas personas. • Viens no noteiktajiem uzdevumiem valsts pārvaldes institūcijām saistībā ar visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas procesu ir – tautsaimniecības noturība pret krīzēm (tautsaimniecības mobilizācija, tautsaimniecības preču rezerves krājumu veidošana, pasākumi ekonomisko krīžu seku mazināšanai un iedzīvotāju labklājības nosargāšanai, pamatfunkciju nodrošināšana tautsaimniecības pastāvēšanai krīzes laikā). • Svarīga ir visu valsts pārvaldes institūciju savstarpējā sadarbība aizsardzības jautājumu

		<p>koordinēšanā. Tikpat būtiska ir privātā sektora iesaiste valsts aizsardzības stiprināšanā un skaidri noteikti un abām pusēm saprotami sadarbības mehānismi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valsts tautsaimniecības noturība un stabilitāte ir priekšnoteikums tautsaimniecības darbībai arī krīzes un kara gadījumā. Pašlaik Latvijā nav izstrādāts rīcības plāns, ņemot vērā tautsaimniecības iespējas un atbildības sadalījumu starp privāto un publisko sektoru. Tādējādi būtu jānosaka atbildīgā valsts pārvaldes institūcija valstī, kā arī atbildības sadalījums privātajā sektorā, lai koordinēti vadītu tautsaimniecību krīzes un kara apstākļos. • Iedzīvotāju finansiālo drošību veido darba devēju spēja nodrošināt uzņēmumu darbību arī krīzes un kara gadījumā. Latvijas uzņēmumiem jā rūpējas par nodarbināto drošību krīzes un kara laikā, savukārt Latvijas lielajiem uzņēmumiem, kas nodarbina vairāk par 250 cilvēkiem, jānodrošina uzņēmuma pamatfunkciju darbība krīzes un kara gadījumā, turpinot valsts ekonomikas funkcionēšanu, nepieciešamo preču ražošanu un pakalpojumu sniegšanu. <p>Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalstu valstu un valdību vadītāju Varšavas samita (2016. gada 8. jūlijs) deklarācija.</p>
2.	Pašreizējā situācija un problēmas, kuru risināšanai tiesību akta projekts izstrādāts, tiesiskā regulējuma mērķis un būtība	<p>Valsts civilās aizsardzības plānā noteikto pamatvajadzību nodrošināšana valsts apdraudējuma situācijās ir viens no veiksmīgas apdraudējuma pārvarēšanas priekšnoteikumiem. Saskaņā ar Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 1. panta 14. punktu iedzīvotāju pamatvajadzības, kuru pieejamību nepieciešams nodrošināt, ir šādas: uzturs, mājoklis, veselības aprūpe, medicīniskā palīdzība, elektroapgāde, ūdensapgāde, siltumapgāde, atkritumu un notekūdeņu savākšana, kā arī sakaru nodrošinājums. Tā kā minēto pamatvajadzību nodrošināšana ir viens no priekšnoteikumiem sekmīgai krīzes situācijas pārvarēšanai, nepieciešams noteikt vitālos jeb kritiskos pakalpojumus un to sniedzējus (<i>Critical Government Functions</i>), lai nodrošinātu to darbības nepārtrauktību arī valsts apdraudējuma gadījumā. Tādējādi vitālie (kritiskie) pakalpojumi ir Latvijas Republikā nodrošināti pakalpojumi, kuri ir būtiski svarīgi valsts un sabiedrības funkcionēšanai, kā arī cilvēku veselības</p>

	<p>aizsardzības, drošības, ekonomiskās vai sociālās labklājības minimuma nodrošināšanai un kuru nepārtrauktības un pieejamības traucējumi būtiski ietekmētu valsts pamatfunkciju īstenošanu.</p> <p>Krīzes situācija ir nopietns notikums, kas atgadās pēkšņi, bieži vien negaidīti. Līdz ar to regulējumam attiecībā uz vitāliem (kritiskiem) pakalpojumiem ir jābūt universālam – gan saistībā ar gadījumiem, kad valsti apdraud ārējais ienaidnieks, gan citos gadījumos, kad nepieciešams nodrošināt šādu pakalpojumu pieejamību, piemēram, plaša mēroga avāriju, katastrofu, dabas stihiju un tamlīdzīgos gadījumos.</p> <p>Ņemot vērā, ka izņēmuma stāvokļa laikā un kara laikā var būt ierobežotas spējas nodrošināt vitālos (kritiskos) pakalpojumus, likumprojekts paredz savlaicīgu gatavošanos un nepieciešamās darbības, kas jāveic, lai nodrošinātu to, ka, iestājoties attiecīgai situācijai, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzējiem ir pienākums un arī iespēja turpināt darbu.</p> <p>Tā, piemēram, jau šobrīd Ministru kabineta noteikumu “Grozījumi Ministru kabineta 2010. gada 1. jūnija noteikumos Nr. 496 “Kritiskās infrastruktūras, tajā skaitā Eiropas kritiskās infrastruktūras, apzināšanas un drošības pasākumu plānošanas un īstenošanas kārtība”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) I sadaļas 2. punktā minēts, ka “kritiskās infrastruktūras [...] objektos ir nepieciešams augsts drošības režīms, jo to iznīcināšana vai darbības spēju samazināšana var apdraudēt nacionālo drošību un valsts pārvaldību”. No minētā ir secināms, ka kritiskās infrastruktūras objektu darbību nepieciešams turpināt gan izņēmuma stāvokļa, gan kara laikā, tādējādi nodrošinot valsts un sabiedrības spējas funkcionēt, kā arī pretoties apdraudējumam.</p> <p>Valsts apdraudējuma gadījumā ir jānodrošina vitālo (kritisko) pakalpojumu nepārtrauktība Ministru kabineta noteiktajā apjomā attiecīgo ministriju un iestāžu esošajās nozarēs, kas tiktu uzskaitītas Nacionālās drošības likuma (turpmāk - Likums) 22.³ panta pirmās daļas 1., 2., 3., 4., un 5. punktā.</p> <p>Likuma 22.³ panta pirmās daļas 1. punktā tiek uzskaitītas Ekonomikas ministrijas kompetencē esošās nozares: elektroenerģijas apgāde, dabasgāzes apgāde un naftas produktu apgāde.</p> <p>Elektroenerģijai ir liela nozīme tautsaimniecībā un cilvēku ikdienā. Elektroenerģijas piegāžu pārrāvums atstāj būtisku (ļoti svarīgu) ietekmi uz vienu no pamatvajadzībām – elektroapgādi. Elektroapgādes</p>
--	---

	<p>pārtraukumi var radīt kaskādes veida reakciju uz citu pamatvajadzību nodrošināšanu – ūdensapgādi, siltumapgādi, sakaru nodrošinājumu, mājokļu uzturēšanu un drošību, veselības aprūpi. Riskus iespējams samazināt ar autonomo elektroenerģijas ģeneratoru izmantošanu tautsaimniecībai svarīgu stratēģisko objektu darbības nodrošināšanai.</p> <p>Savukārt dabasgāze ir viens no būtiskiem primārajiem energoresursiem, kas tiek izmantots gan elektroenerģijas, gan siltumenerģijas ražošanas procesā, kā arī liela daļa valsts iedzīvotāju šo energoresursu izmanto gāzes plītīs – ēdiena pagatavošanai.</p> <p>Naftas produktus plaši izmanto daudzās tautsaimniecības nozarēs, bet, galvenokārt, transportā – kā kurināmo materiālu iekšdedzes dzinējos. Benzīna un dīzeļdegvielas esamība un pieejamība ir vitāli svarīga, lai nodrošinātu civilā, operatīvā un militārā transporta darbību gan mierā laikā, gan valsts apdraudējuma gadījumā, kā arī degviela ir nepieciešama autonomo elektroenerģijas ražošanas iekārtu (ģeneratoru) darbības nodrošināšanai krīzes situācijās. Ņemot vērā, ka nafta un naftas produkti ir vieni no svarīgākajiem enerģijas resursiem, Eiropas Savienībā ir spēkā Eiropas Padomes 2009. gada 14. septembra Direktīva 2009/119/EK, ar ko dalībvalstīm ir uzlikts pienākums uzturēt jēlnaftas un / vai naftas produktu obligātās rezerves un kas nosaka, ka dalībvalstij Eiropas Savienības teritorijā ir jānodrošina naftas krājumu apjoms, kas atbilst dienas vidējā tīrā importa daudzumiem 90 dienu laikā.</p> <p>Likumu nepieciešams papildināt, nosakot vitālos (kritiskos) pakalpojumus Satiksmes ministrijas kompetencē esošajās nozarēs – valsts ceļu infrastruktūras uzturēšanā un elektronisko sakaru un balss telefonijas pakalpojumos.</p> <p>Valsts ceļu infrastruktūras uzturēšana ir būtiska, lai nodrošinātu īpaši svarīgas sabiedriskas un ekonomiskas darbības valsts apdraudējuma gadījumā. Funkcionējoša valsts autoceļu infrastruktūra ir nepieciešama, lai nodrošinātu ūdens, pārtikas, degvielas un citu nozīmīgu resursu piegādi, kā arī neatliekamo medicīnisko palīdzību vai atjaunotu bojātos sakaru vai energotīklus. Vienlaikus valsts autoceļu infrastruktūra ir nepieciešama, lai evakuētu cilvēkus no apdraudētajām</p>
--	--

	<p>vietām vai nodrošinātu ātru bruņoto spēku pārvietošanos.</p> <p>Elektronisko sakaru tīklu darbība un balss telefonijas pakalpojumu nodrošināšana ir būtiska civilajām un militārajām vajadzībām, lai saglabātu informācijas apriti un komunikācijas iespējas vietējā un starptautiskā līmenī ārkārtas situācijās.</p> <p>Saskaņā ar 2017. gada 7. novembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 658 “Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju” sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisiju sastāvā jau šobrīd tiek iekļauti galvenie elektroenerģijas un naftas produktu ražotāji. Tāpat šiem uzņēmumiem ir paredzēti uzdevumi Valsts un pašvaldību civilās aizsardzības plānos.</p> <p>Lai nodrošinātu veselības nozares un katastrofu medicīnas sistēmas gatavību piedalīties valsts apdraudējuma situācijas novēršanas un pārvarēšanas pasākumos, tajā skaitā lai veselības nozare spētu īstenot NATO civilās noturības 5. pamatprasību – spēju efektīvi rīkoties cilvēku masveida ievainojumu gadījumos (<i>ability to deal with mass casualties</i>), Veselības ministrijas kompetences ietvaros ir noteikti šādi vitālie (kritiskie) pakalpojumi: neatliekamā medicīniskā palīdzība; epidemioloģiskā drošība un medikamentu un medicīnas ierīču, tai skaitā, asins komponentu rezervju nodrošinājums.</p> <p>Minētie vitālie (kritiskie) pakalpojumi noteikti saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likumu (turpmāk – EDL) un Ministru kabineta 2005. gada 28. jūnija noteikumiem Nr. 461 “Noteikumi par neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanu un pretepidēmijas pasākumiem, medikamentu nodrošinājuma sistēmas sagatavošanu un darbu valsts apdraudējuma gadījumā”. EDL ietvaros ar epidemioloģisko drošību tiek apzīmēta profilakse, arī higiēnas, pretepidēmijas, ārstniecības un organizatorisko nosacījumu un pasākumu sistēma, kuras mērķis ir mazināt sabiedrības veselības apdraudējumu, ko izraisa infekcijas slimības un veselību ietekmējošo vides faktoru kaitīgā iedarbība. EDL 3. pants nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus, no kuriem Likuma kontekstā vitāli svarīgi ir šādi: infekcijas slimību epidemioloģiskā uzraudzība, tajā skaitā infekcijas slimību reģistrācija; cilvēku, dzīvnieku un vides materiālu laboratoriskās pārbaudes infekcijas slimību izraisītāju noteikšanai; nodrošināšana ar imūnbioloģiskiem preparātiem un</p>
--	---

	<p>vitāli svarīgā iedzīvotāju vakcinācija; slimnieku un infektīvo personu atklāšana, ja nepieciešams, izolēšana un ārstēšana; kontaktpersonu izmeklēšana un novērošana vismaz bīstamu infekcijas slimību gadījumos; infekcijas slimību un uzliesmojumu epidemioloģiskā izmeklēšana un pretepidēmijas pasākumu veikšana infekcijas perēkļos, t. sk. pasākumi infekcijas slimību izraisītāju cirkulācijas pārtraukšanai ārējā vidē, t. sk. dezinfekcija; sabiedrības veselības aizsardzības pasākumi saistībā ar infekcijas slimību pārrobežu izplatīšanās risku; iedzīvotāju un institūciju informēšana. Slimību profilakses un kontroles centra pienākums ir reģistrēt ārstniecības iestāžu ziņojumus par infekcijas slimību gadījumiem, signālus par uzliesmojumiem, veikt epidemioloģisko izmeklēšanu un sabiedrības veselības riska novērtēšanu un sniegt rekomendācijas pretepidēmijas pasākumu veikšanai. Atsevišķu epidemioloģiskās drošības pasākumu izpilde ir ārstniecības iestāžu un infekcijas slimības skarto objektu vadītāju, kā arī pašvaldību kompetencē.</p> <p>EDL 7. panta pirmās daļas 10. punkts nosaka Slimību profilakses un kontroles centra kompetenci veikt nezināmas izcelsmes apdraudējuma izraisītu saslimšanas gadījumu epidemioloģisko izmeklēšanu, tajā skaitā atklāt kontaktpersonas, organizēt vides objektu un kontaktpersonu laboratorisko pārbaudi, ja iespējams, organizēt profilakses un slimības izplatību ierobežojošus pasākumus, ieskaitot kontaktpersonu medicīnisko novērošanu un, ja nepieciešams, izolēšanu. Šādos gadījumos Slimību profilakses un kontroles centrs darbojas saskaņā ar Ministru kabineta 2011. gada 13. decembra noteikumu Nr. 948 "Katastrofu medicīnas sistēmas organizēšanas noteikumi" XI sadaļā un Veselības ministrijas Katastrofu medicīnas plānā noteikto.</p> <p>Savukārt situācijā, kad ir aizdomas par bioloģiskā aģenta klātbūtni nezināmas izcelsmes vielā vai priekšmetā, t. sk. terorakta nolūkā, Slimību profilakses un kontroles centrs rīkojas saskaņā ar Ministru kabineta 2008. gada 5. augusta instrukciju Nr. 12 "Instrukcija par atbildīgo institūciju rīcību nezināmas izcelsmes vielas vai priekšmeta atrašanas gadījumā, ja ir aizdomas, ka tas satur sprādzienbīstamas, radioaktīvas, bīstamas ķīmiskas vai bioloģiskas vielas, kā arī ja konstatētas terora akta pazīmes".</p> <p>Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma ietvaros Slimību profilakses un kontroles centrs piedalās 6. pantā minēto katastrofu, kuras saistītas ar cilvēku infekcijas slimību epidēmijām, pārvaldībā, kā arī 4. panta pirmās daļas 2. punkta b) apakšpunktā minēto katastrofu pārvaldībā (ja pastāv aizdomas par</p>
--	--

bioloģiskā aģenta klātbūtni nezināmas izcelsmes vielā vai priekšmetā, kas izmantots terorakta īstenošanai). Jāņem vērā, ka infekcijas slimību epidēmija varētu būt nevis primārais katastrofas cēlonis, bet izveidoties sekundāri pēc katastrofas, kurai ir cits cēlonis, piemēram, pēc plūdiem vai komunālo tīklu avārijas. Jāņem vērā, ka iepriekšminētos Ministru kabineta noteikumus par neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanu un pretepidēmijas pasākumiem, medikamentu nodrošinājuma sistēmas sagatavošanu un darbu valsts apdraudējuma gadījumā drīzumā ir plānots aktualizēt, ņemot vērā pašreizējo situāciju, kā arī nodrošinot NATO civilās noturības 5. pamatprasības īstenošanu.

Valsts apdraudējuma gadījumā var tikt būtiski traucēta naudas aprīte valstī, t. sk. finanšu līdzekļu pieejamība iedzīvotājiem, komersantiem, valsts un pašvaldību institūcijām. Tādēļ vitāli svarīga ir finanšu līdzekļu pieejamība fiziskām un juridiskām personām, t. sk. spēja veikt maksājumus (finanšu sektora noturība). Finanšu pakalpojumiem tiek izmantotas kredītiestādes, t. sk. jau esošie kredītiestāžu darbības nepārtrauktības nodrošināšanas risinājumi. Iespēju robežās finanšu līdzekļu pieejamība un spēja veikt maksājumus tiek nodrošināta elektroniski, izmantojot bezskaidru naudu. Pāreja uz skaidras naudas maksājumiem notiek gadījumos, ja nav iespējams veikt bezskaidrās naudas maksājumus. Kredītiestādes iespēju robežās nodrošina skaidrās naudas pieejamību fiziskām un juridiskām personām, Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (FKTK) nosakot skaidrās naudas limitu katram kredītiestādes klientam.

Lai veicinātu un izveidotu finanšu ilgtermiņa noturību, likumprojekts paredz noteikt vitālos (kritiskos) finanšu nozares pakalpojumus (Likuma 22.⁴ pants). Tā kā finanšu nozares pakalpojumi atšķiras no citiem vitālajiem (kritiskajiem) pakalpojumiem (22.³ pants), tiem tiek veidots atsevišķs regulējums (uzraudzību veic un regulējumu nosaka FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku). Tas nozīmē ilgtermiņa finanšu noturības un kredītiestāžu infrastruktūras noturības pret apdraudējumiem veicināšanu, t. sk. darbības nepārtrauktības risinājumu pilnveidošanu un testēšanu.

Situācijā, kad valsti apdraud ārējais ienaidnieks, kā arī citos gadījumos, piemēram, plaša mēroga avārijās, katastrofās, dabas stihijās u. tml., ir vitāli svarīgi nodrošināt iedzīvotājiem iespēju veikt maksājumus

bezskaidrā un skaidrā naudā. Maksājumu pakalpojumu pieejamības nodrošināšana Ministru kabineta noteiktajā apjomā būtu īstenojama, izmantojot kredītiestādes, kā arī VAS "Latvijas Pasts", kam ir ievērojama loma iedzīvotāju nodrošināšanā ar naudas līdzekļiem.

Finanšu un kapitāla tirgus komisija sadarbībā ar Latvijas Banku, ja nepieciešams, iesaistot Satiksmes ministriju, nodrošinātu pārraudzību un kontroli pār kredītiestāžu, VAS "Latvijas Pasts" un nepieciešamības gadījumā maksājumu karšu apstrādes centra *Worldline Latvia* spējām un gatavību nodrošināt maksājumus Ministru kabineta noteiktajā minimālajā apjomā. Tādējādi 22.³ panta pirmās daļas 4. punkts paredz nodrošināt arī FKTK kompetencē esošo maksājumu pakalpojumu nepārtrauktību valsts apdraudējuma gadījumā.

Tā kā Latvijas Pasts (LP) spēlē pietiekami būtisku lomu iedzīvotāju nodrošināšanā ar skaidro naudu, iespējami divi tālākie risinājumi:

1. LP apkalpo kredītiestāde, līdz ar ko, LP pakalpojumu pieejamība tiks nodrošināta caur šīs kredītiestādes darbības nepārtrauktības nodrošināšanas plānu;
2. LP pats piedalās šajā pakalpojumā (piem., nodaļas, pastnieki u.tml.), līdz ar ko nepieciešams LP darbības nepārtrauktības nodrošināšanas plāns.

Līdz ar to attiecīgajiem vitālo (kritisko) finanšu nozares pakalpojumiem jānodrošina, ne tikai valsts pārvaldes vai bruņoto spēku piekļuve finanšu resursiem, bet arī iedzīvotāju spēja piekļūt maksājumu pakalpojumiem un skaidras naudas apritei.

Likuma 22.³ panta pirmās daļas 4. punkts paredz noteikt vitālos (kritiskos) pakalpojumus arī tādās pašvaldību kompetencē esošajās nozarēs kā siltumapgāde (apkure), ūdensapgāde, kanalizācija un atkritumu apsaimniekošana, kā arī pašvaldības ceļu infrastruktūras uzturēšana.

Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15. panta pirmo punktu pašvaldībām ir noteiktas šādas autonomās funkcijas: "organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds". Savukārt likuma "Par pašvaldībām" 15. panta

otrais punkts pašvaldībām nosaka “gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana)”. Tāpat arī Likuma 17. panta “Pašvaldību kompetence” 2. punkts nosaka, ka pašvaldība “2) veic valsts pārvaldes funkcijas, kuru izpilde likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai”.

Siltumapgāde ir svarīga Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes (iespējams, arī izdzīvošanas) sastāvdaļa, ņemot vērā klimatiskos apstākļus. Siltumapgāde tāpat kā elektroapgāde atbilstoši Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 1. panta 14. punktā noteiktajam ir viena no pamatvajadzībām, savukārt saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 15. pantu viena no pašvaldības autonomām funkcijām ir organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus, t. sk. siltumapgādi.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmā daļa par publiskas personas līdzdalību kapitālsabiedrībā paredz:

“(1) Ciktāl likumā nav noteikts citādi, publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošajā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no šādiem nosacījumiem:

- 1) tiek novērsta tirgus nepilnība – situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- 3) tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.”

Tā kā vitālos (kritiskos) pakalpojumus nodrošina juridiskās personas, Likuma 22.³ panta otrā daļa paredz, ka tiks izdoti Ministru kabineta noteikumi, kas paredzēs kārtību (gan regulējumu, gan procedūru), kādā nosaka juridiskās personas, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzējus, šo personu izraudzīšanas

metodiku un šai metodikai atbilstošo juridisko personu – vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju – sarakstu. Lai noteiktu vitālo (kritisko) pakalpojumu darbības nepārtrauktības prasības, Ministru kabinets paredzēs minimālo apjomu, kādā valsts apdraudējuma gadījumā nodrošināmi vitālie (kritiskie) pakalpojumi, kā arī juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, darbības nepārtrauktības plānu, kas ietvers prasības attiecībā uz attiecīgajiem kritiskajiem pakalpojumiem (pakalpojumu apjoms, pieļaujамie pieejamības pārtraukuma un atjaunošanas laiki u. tml.), noteiks juridisko personu atbildību par vitālo pakalpojumu nodrošināšanas pienākumu un sagatavošanās prasību neizpildi, kā arī noteiks institūciju, kas koordinē kritisko pakalpojumu kopuma pieejamības jautājumu risināšanu.

Īstenojot minētajā pantā noteikto, tiks ņemts vērā, ka praksē daudzām juridiskajām personām jau eksistē darbības nepārtrauktības plāni, kas attiecīgi būtu integrējami jaunajā regulējumā.

Likuma 22.³ panta trešā daļa nosaka iepriekšminēto iestāžu un institūciju, kuru kompetencē ir panta pirmajā daļā noteiktie vitālie (kritiskie) pakalpojumi, veicamās darbības, lai nodrošinātu juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, darbības nepārtrauktību. Šīs darbības ietver juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, darbības nepārtrauktības plānu izstrāžu koordinēšanu un plānu saskaņošanu (ņemot vērā vitālo (kritisko) pakalpojumu savstarpējo saistību), kā arī izstrādāto plānu pārbaudes mācību pārraudzīšanu un plānu īstenošanas uzraudzīšanu valsts apdraudējuma gadījumā.

Ar Likuma 22.³ panta trešās daļas terminu “koordinē” tiek saprasta juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, darbības nepārtrauktības plānu izstrādes koordinēšana, lai izstrādātie darbības nepārtrauktības plāni būtu gan savstarpēji saistīti, gan tajos tiktu ņemti vērā nozaru, starpnozaru un pārnozaru kopējie plānošanas pieņēmumi (plānu sinhronizācija gan nozares ietvaros, gan atsevišķu plānu elementu sinhronizācija ar citu ministriju kompetencē esošajiem plāniem). Ar Likuma 22.³ panta trešās daļas terminu “uzrauga” tiek izvērsts jau šobrīd eksistējošs Likuma 23. panta otrās daļas dots uzdevums – “(2) Ministrijas prognozē to kompetencē esošo nozaru apdraudējumus un plāno apdraudējumu novēršanu, pārvarēšanu un iespējamo sekū likvidēšanu”, kā arī Civilās

	<p>aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 6.pantā un Ministru kabineta 2015.gada 3.martā instrukcijā Nr.2 “Par uzņemošās valsts atbalsta nodrošināšanu” noteikto.</p> <p>Likuma 22.³ panta trešās daļas termins “saskaņo” nozīmē to, ka ministrijas un pašvaldības, kuru kompetencē ir noteiktie vitālie (kritiskie) pakalpojumi, saskaņo juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, izstrādātos darbības nepārtrauktības plānus, nodrošinot, ka tie atbilst noteiktajai metodikai (kvalitātei).</p> <p>Likuma 22.³ panta trešās daļas termins “pārtrauga” nozīmē to, ka ministrijas un pašvaldības, kuru kompetencē ir noteiktie vitālie (kritiskie) pakalpojumi, kontrolē, cik regulāri juridiskās personas, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēji, organizē mācības, kurās tiek pārbaudīti izstrādātie darbības nepārtrauktības plāni.</p> <p>Likuma 22.³ panta trešās daļas termins “uzrauga” nozīmē to, ka ministrijas un pašvaldības, kuru kompetencē ir noteiktie vitālie (kritiskie) pakalpojumi, uzrauga juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, izstrādāto darbības nepārtrauktības plānu īstenošanu valsts apdraudējuma gadījumā. Šāds uzdevums ministrijām jau ir dots, izvēršot Likuma 23. panta trešajā daļā doto uzdevumu – “(3) Valsts apdraudējuma gadījumā apdraudējuma pārvarēšanas pasākumus vada par attiecīgo nozari atbildīgā ministrija”.</p> <p>Savukārt Likuma 22.³ panta ceturrtā daļa noteiktu sarakstā iekļauto juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, pienākumus un atbildību par vitālo (kritisko) pakalpojumu nodrošināšanu. Juridisko personu pienākumi ietvertu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) izstrādāt un apstiprināt vitālo (kritisko) pakalpojumu darbības nepārtrauktības plānu; 2) īstenot vitālo (kritisko) pakalpojumu darbības nepārtrauktības plānu pārbaudes mācībās; 3) nodrošināt vitālo (kritisko) pakalpojumu darbības nepārtrauktības īstenošanu valsts apdraudējuma gadījumā. <p>Minētās darbības un pienākumus nepieciešams noteikt, lai sekmīgi īstenotu vitālo (kritisko) pakalpojumu nepārtrauktību krīzes situācijās un pārbaudītu attiecīgo</p>
--	---

	<p>pakalpojumu nepārtrauktības procesu tam veltītās mācībās.</p> <p>Valsts apdraudējuma gadījumā vitālie (kritiskie) pakalpojumi jānodrošina tad, ja nozarē tie tiek piedāvāti jau ikdienā. Piedāvātais regulējums neuzliek nekādus ierobežojumus juridiskajām personām, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzējām, pārtraukt darbību vai mainīt biznesa modeli ikdienā. Piedāvātais regulējums nosaka sevišķas darbības prasības izņēmuma stāvokļa gadījumā – gan pašai juridiskajai personai, gan ar to darba tiesiskajās attiecībās esošajām personām.</p> <p>Krievijas Federācijas militārā spēka pielietošana Ukrainā 2014. gadā un Krimas anektēšana likusi pārskatīt pastāvošo drošības situāciju reģionā un Eiropā, kā arī veicinājusi Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (turpmāk – NATO) reaģēšanas mehānismu pilnveidošanu attiecībā uz iespējamo spēka pielietošanu pret Baltijas valstīm.</p> <p>Šo notikumu kontekstā Latvijai ir īpaši svarīgi stiprināt sadarbību ar NATO un Eiropas Savienības (turpmāk - ES) dalībvalstīm, lai garantētu Latvijas robežu neaizskaramību un valsts drošību.</p> <p>Kā viens no galvenajiem secinājumiem pēc Ukrainas krīzes jāmin piemērs, kad valstī tiek iesūtīti ārvalstu specvienību, izlūkdienestu un drošības dienestu pārstāvji, kuru rīcībā ir speciāli militāri līdzekļi un kuri, slēpjoties zem civiliedzīvotāju statusa, vēršas pret tiesībsardzības iestādēm un citām valsts varas institūcijām.</p> <p>Tāpat pēdējos gados ir notikusi Krievijas Federācijas militāro spēju un militārās infrastruktūras pilnveidošana pie Latvijas robežām un Baltijas jūras reģionā kopumā, kā arī novērota dažādu maskētu Krievijas Federācijas militāro līdzekļu izmantošana jūras, gaisa, sauszemes, elektromagnētiskajā (elektroniskā karadarbība) un interneta vidē.</p> <p>Tādējādi, lai risinātu aprakstīto hibrīdās karadarbības situāciju (paredzētu ātru un efektīvu lēmumu pieņemšanas kārtību), likums tiek papildināts ar speciālu regulējumu valsti apdraudošām situācijām. Pašlaik spēkā esošais regulējums ir vispārīgs un nepietiekams, bet likumprojektā aprakstītajās valsts apdraudējuma situācijās jābūt juridiski precīzām atbildīgo dienestu amatpersonu tiesībām, lai tās varētu attiecīgi rīkoties.</p> <p>Jāatzīmē, ka viens no instrumentiem, kas tiek izmantots mūsdienu hibrīdkara darbībā, ir ļaunprātīga “robu” vai</p>
--	--

	<p>neskaidru tiesību normu tiesību aktos izmantošana (t. s. <i>legal warfare</i>¹). Krīzes situācijā, kad nepieciešams steidzami pieņemt lēmumus, ir maz laika tiesību normu interpretācijai, bet jebkāda vilcināšanās vai šaubas par kompetenci, tiesībām un pienākumiem var tikt izmantota, lai veiktu valsts drošību apdraudošas darbības.</p> <p>Lai reaģētu uz hibrīdo karadarbību, valsts rīcībā jābūt pieejamiem visplašākā spektra līdzekļiem – pasākumiem, kā praksē rīkoties, kad ir iestājusies valsti apdraudoša situācija, atkarībā no pieejamajiem resursiem, izlūkinformācijas un juridiskā regulējuma. Tas dod valsts institūcijām iespējas izmantot dažādus rīcības variantus, kas paredz konkrētu limitētu rīcību bez tālākas darbību eskalācijas.</p> <p>Likumprojekta mērķis ir definēt valsti apdraudošas situācijas (<i>hostile act</i>), tādējādi nosakot par valsts apdraudējuma pārvarēšanu atbildīgo institūciju veicamās darbības, lai novērstu apdraudējuma valsts neatkarībai un teritoriālajai integritātei progresēšanu līdz tieša militāra apdraudējuma statusam. Likumprojekta normām ir preventīvs raksturs – tās paredz novērst valsti apdraudošu situāciju veidošanos.</p> <p>Ņemot vērā minēto, ir jāidentificē iespējamās neskaidrības un jāveic tādas darbības, kas līdz minimumam samazina to ļaunprātīgas izmantošanas iespējas. Minētais rezultāts ir sasniedzams, gan tulkojot tiesību normas atbilstoši aktuālajai situācijai, gan veicot nepieciešamās izmaiņas tiesību aktos un pilnveidojot šīs jomas normatīvo aktu bāzi. Šādas normatīvās bāzes savlaicīga sagatavošana un skaidra dalībnieku funkciju un statusa noteikšana ir priekšnoteikums gan veiksmīgai preventīvā signāla nosūtīšanai, gan sniedz plaša spektra līdzekļus atbildīgajām institūcijām par valsts apdraudējuma pārvarēšanu, kā reaģēt uz dažādām jaunākās paaudzes hibrīdās karadarbības situācijām.</p> <p>Identiski pamatprincipi šobrīd ir noteikti vairākos NATO un ES dalībvalstu nacionālajos tiesību aktos. Piemēram, šādus jautājumus regulējoša likumdošana ir Somijā², Polijā, Zviedrijā, Lietuvā un citās NATO un ES dalībvalstīs.</p>
--	---

¹ Eiropas Hibrīddraudu analīzes izcilības centra pētījums “**Laws in the era of hybrid threats**” (https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/01/HybridCoE_SA_2017_Dec_Ferm.pdf)

² <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2000/en20000755.pdf>

		<p>Militārā dienesta likuma 13. pants šobrīd nosaka karavīra tiesības lietot dienesta šaujameroci un 14. pants – karavīra tiesības lietot fizisko spēku un speciālos līdzekļus. Ar to saistītie Ministru kabineta 2013. gada 19. novembra noteikumi Nr. 1317 “Noteikumi par speciālo līdzekļu veidiem un kārtību, kādā karavīri un zemessargi glabā, nēsā un lieto speciālos līdzekļus” paredz karavīra vispārējās individuālas tiesības rīkoties, ja pret to personīgi vai pret militāru infrastruktūru tiek vērstas uzbrūkošas darbības. Savukārt likumprojektā aprakstītās valsti apdraudošās darbības prasa proaktīvu un kolektīvu rīcību, kas nav atkarīga no karavīra individuālās darbības.</p> <p>Likumprojekts tiek papildināts ar 23.⁶ pantu, kura pirmā daļa sniedz aprakstu darbībām, kas uzskatāmas par valsti apdraudošām situācijām. Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 1974. gada rezolūcijā Nr. 3314 “Par agresiju” ir definēts, ka agresija ir vienas vai vairāku valstu bruņotā spēka pielietojums pirmajiem pret citas valsts teritoriālo vienotību vai politisko neatkarību (3. pantā ir uzskaitītas darbības, kuras uzskatāmas par agresijas aktiem), savukārt 5. pants nosaka “sliksni” – proti, 3. pantā minētajām darbībām jābūt ar noteiktām sekām, individuāli vai “maznozīmīgi” gadījumi nav sākotnēji uzskatāmi par militāru uzbrukumu starptautisko tiesību izpratnē, kaut gan vienlaicīgi arī tie rada zināmus draudus valsts drošībai.</p> <p>Tādējādi likumprojekts definē vispārīgas situācijas, kad pret Latviju vai Latvijā īstenota pretlikumīga ārvalsts militāra darbība, kas nesasniedz militāra uzbrukuma “sliksni”, savukārt 23.⁶ panta pirmās daļas 2., 3., 4. un 5. punkts nosaka konkrētas, specifiskas valsti apdraudošas situācijas. Vienlaicīgi jāuzsver, ka šādas valsti apdraudošas darbības var būt gan atsevišķi (ne)gadījumi, gan notikumi, kas ir sākums plašākai militārai darbībai.</p> <p>Tā likumprojekta 23.⁶ pants raksturo situāciju, kad pret Latviju vai Latvijā īstenota pretlikumīga ārvalsts militāra darbība, kas apdraud valsts drošību, taču ne tik lielā mērā, lai apdraudētu Latvijas valsts neatkarību, suverenitāti vai teritoriālo nedalāmību.</p> <p>Šobrīd Robežsardzes likuma 13. panta 2. punkts nosaka, ka viens no Valsts robežsardzes uzdevumiem ir: “sadarbībā ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem novērst un atvairīt bruņotus iebrukumus Latvijas</p>
--	--	--

	<p>teritorijā, teritoriālajos un iekšējos ūdeņos, kā arī gaisa telpā, novērst bruņotas provokācijas uz valsts robežas, noziedzīgu apdraudējumu gadījumā sniegt palīdzību pierobežas iedzīvotājiem”.</p> <p>Ministru kabineta 2010. gada 5. oktobra noteikumu Nr. 936 “Kārtība, kādā Latvijas Republikas Zemessardze sniedz atbalstu valsts un pašvaldību institūcijām likumpārkāpumu novēršanā, sabiedriskās kārtības un drošības garantēšanā” 3.6. punkts nosaka, ka Zemessardze var sniegt atbalstu Valsts robežsardzei valsts ārējās robežas neaizskaramības nodrošināšanā valsts apdraudējuma gadījumā saskaņā ar Valsts aizsardzības operatīvajā plānā noteikto kārtību un tādas personas meklēšanā, kura tiek turēta aizdomās par valsts ārējās robežas nelikumīgu šķērsošanu, savukārt šo noteikumu 3.5. punkts – ka Zemessardze var sniegt atbalstu Valsts policijai sabiedriskās kārtības uzturēšanā valsts nozīmes pasākumos, pamatojoties uz attiecīgu Ministru kabineta rīkojumu, un personas meklēšanā, kura tiek turēta aizdomās par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, ja Valsts policijas rīcībā esošie resursi ir nepietiekami aizturēšanas pasākumu veikšanai un Zemessardzes piesaiste var ievērojami paātrināt minētās personas atrašanu vai ja Zemessardzes rīcībā ir speciāli resursi šo darbību veikšanai.</p> <p>Savukārt likumprojekta regulējums neskar ne bruņota iebrukuma gadījumus, ne bruņotas provokācijas, ne Ministru kabineta 2010. gada 5. oktobra noteikumos Nr. 936 “Kārtība, kādā Latvijas Republikas Zemessardze sniedz atbalstu valsts un pašvaldību institūcijām likumpārkāpumu novēršanā, sabiedriskās kārtības un drošības garantēšanā” noteiktos gadījumus, bet, nodrošinot juridisko skaidrību, attiecas uz konkrētām valsts apdraudējuma situācijām, uz kurām var reaģēt Nacionālie bruņotie spēki sadarbībā ar Valsts robežsardzi un citām kompetentām institūcijām.</p> <p>Likumprojekta 23.⁶ panta pirmās daļas 1. punkts nosaka iespējamās pārvietošanās (tehniskos) līdzekļus, kuru pretlikumīga iekļūšana vai atrašanās Latvijas teritorijā ir pret valsti vērsta apdraudošas darbības, pret kurām ir jāvēršas.</p> <p>Ar terminu “bruņota spēka pielietošana” tiek saprasti Nacionālo bruņoto spēku rīcībā esošie speciālie līdzekļi, individuālie un kolektīvie ieroči, kurus lieto vienību ietvaros un kuru lietošanas kārtība un darbības</p>
--	--

		<p>rezultāts atšķiras no individuāli lietojamajiem speciālajiem līdzekļiem un dienesta šaujamočiem.</p> <p>Ar terminu “militārās aviācijas gaisa kuģis” tiek saprasts Militārās aviācijas gaisa kuģu reģistrā reģistrēts gaisa kuģis, kā arī civilās aviācijas gaisa kuģis, kas tiek izmantots militārajām vajadzībām (likumprojekts “Par aviāciju” (VSS-1196)).</p> <p>Jebkādas darbības pret gaisa kuģiem ir noteiktas likuma “Par aviāciju” 49.¹ pantā “Kaujas darbību veikšana pret gaisa kuģi Latvijas Republikas teritorijā”. Likums nosaka konkrētus gadījumus, proti – “galējas nepieciešamības gadījumā, lai novērstu kaitējumu nacionālās drošības interesēm, un, ja ir pamats uzskatīt, ka gaisa kuģis tiek izmantots kā ierocis cilvēku iznīcināšanai, aizsardzības ministrs pieņem lēmumu par kaujas darbību veikšanu vai neveikšanu pret gaisa kuģi Latvijas Republikas teritorijā. Kaujas darbību drīkst veikt tikai tad, ja tā ir vienīgā iespēja novērst minēto kaitējumu”.</p> <p>Savukārt Latvijas Republikas valsts robežas likuma 33. pants dod Nacionālo bruņoto spēku Gaisa spēkiem vispārīgas tiesības veikt valsts robežu nelikumīgi šķērsojošā gaisa kuģa piespiedu nosēdināšanu³.</p> <p>Jebkādas darbības pret bezpilota gaisa kuģiem un cita veida lidaparātiem ir noteiktas likuma “Par aviāciju” 47.¹ pantā⁴ un 47.² pantā. Taču likumīgās pret darbības ir ierobežotas tikai uz teritorijām virs NBS un Latvijas Bankas objektiem un to izmantojamām teritorijām.</p> <p>Ministru kabineta 2016. gada 14. jūnija noteikumi Nr. 363 “Kuģu kontroles, pārbaudes un aizturēšanas kārtība Latvijas ūdeņos” nosaka kārtību, kādā notiek kuģu kontrole, pārbaude un aizturēšana Latvijas ūdeņos, tai skaitā kuģa aizturēšana un ieroču</p>
--	--	---

³ Latvijas Republikas valsts robežas likuma 33. pants:

Lai nodrošinātu valsts gaisa telpas suverenitāti un neaizskaramību, Nacionālo bruņoto spēku Gaisa spēkiem ir tiesības:

3) pieprasīt, lai valsts robežu nelikumīgi šķērsojošā gaisa kuģa apkalpe nosēdina gaisa kuģi Latvijas Republikas teritorijā valsts robežas nelikumīgās šķērsošanas apstākļu un iemeslu noskaidrošanai;

4) veikt valsts robežu nelikumīgi šķērsojošā gaisa kuģa pārtveršanu, novirzīšanu uz valsti, no kuras tas ielidojis, pavadīšanu vai piespiedu nosēdināšanu.

⁴ **47.¹ pants. *Bezpilota gaisa kuģu un cita veida lidaparātu lidojumu vai pārvietošanās piespiedu pārtraukšana:***

Lai novērstu kaitējumu valsts aizsardzības interesēm, Nacionālo bruņoto spēku komandieris vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu par bezpilota gaisa kuģu piespiedu nosēdināšanu vai iznīcināšanu vai tādu cita veida lidaparātu, kuri nav kvalificējami kā gaisa kuģi, piespiedu nosēdināšanu vai iznīcināšanu, pielietojot šaujamočus vai speciālos līdzekļus, ja attiecīgais lidojums veikts, pārkāpjot normatīvajos aktos noteikto lidojumu aizliegumu virs militārajiem objektiem vai to tuvumā, virs karakuģiem, kā arī gaisa telpas aizliegtajās zonās, īslaicīgi rezervētajās zonās un īslaicīgi norobežotajās zonās, kas izveidotas Nacionālo bruņoto spēku vajadzībām, vai radot pamatotus draudus personām, kuru apsardze tiek veikta saskaņā ar Nacionālo bruņoto spēku likuma 6.¹ panta otrās daļas 1., 2. un 3. punktu.

		<p>pielietošana galējas nepieciešamības gadījumā. Tomēr atšķirībā no likumprojektā paredzētā regulējuma tie ir attiecināmi uz kuģiem, kas ir tiesiski ieradušies Latvijas Republikā (teritoriālajos ūdeņos).</p> <p>Šaubu gadījumā jāņem vērā, ka termins “militārs” likumprojektā tiek lietots plašākā nozīmē, proti – ievērojot tehniskā līdzekļa veicamo uzdevumu vai mērķi, nevis formālo piederību.</p> <p>Saskaņā ar ANO Jūras tiesību konvencijas 29. pantu “karakuģis” ir kuģis, kas pieder kādas valsts bruņotajiem spēkiem, kam ir tādu kuģu valstisko piederību apzīmējošas ārējās zīmes, ko komandē virsnieks, kas atrodas šīs valsts valdības dienestā un kura uzvārds ir ierakstīts atbilstošā militārpersonu sarakstā vai tam ekvivalentā dokumentā, un uz kura ir regulārai militārai disciplīnai pakļauta ekipāža. Savukārt zemūdenes valstu teritoriālos ūdeņus var šķērsot tikai ar attiecīgas valsts atļauju un virsūdens stāvoklī.</p> <p>Atbilstoši Ceļu satiksmes likuma 1. panta 19.⁴ punktam speciālais militārais transportlīdzeklis ir “mehāniskais transportlīdzeklis, kas būvēts uz automobiļa bāzes, pēc konstrukcijas paredzēts izmantošanai mācību kaujas un kaujas apstākļos un reģistrēts normatīvajos aktos par transportlīdzekļu reģistrāciju noteiktajā kārtībā”.</p> <p>Nacionālās drošības likuma 23.⁶ panta pirmās daļas 3.punkts arī noteiks, ka valsti apdraud ārvalsts elektromagnētiskās darbības un uz to nepieciešams reaģēt. Nelegālas elektromagnētiskās darbības ir saistītas gan ar spiegošanas draudiem, gan to mērķis ir paralizēt vai (mehāniski) bojāt objekta darbību. Šobrīd attiecīgās darbības var notikt tikai saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 6. oktobra noteikumiem Nr. 1151 “Noteikumi par radiofrekvenču spektra joslu sadalījumu radiosakaru veidiem un iedalījumu radiosakaru sistēmām, kā arī par radiofrekvenču spektra joslu izmantošanas vispārīgajiem nosacījumiem (Nacionālais radiofrekvenču plāns)” un Ministru kabineta 2011. gada 1. februāra noteikumiem Nr. 93 “Noteikumi par speciālo radiolīdzekļu izmantošanas kārtību un tehniskajām prasībām to darbībai”⁵.</p>
--	--	--

⁵ 5. punkts. Īslaicīgu speciālo radiolīdzekļu izmantošanu nosaka un par to atbild: 5.2. Nacionālie bruņotie spēki – lai novērstu un pārvarētu valsts apdraudējuma situācijas.

Tāpat arī Nacionālās drošības likuma 23.⁶ panta pirmās daļas 3. punkts tiks attiecināts uz izlūkošanu, ar to saprotot Valsts drošības iestāžu likuma 3. panta otrajā daļā noteikto, ka “izlūkošana ir īpaši pilnvarotu valsts iestāžu darbība, kuras nolūks ir iegūt informāciju par ārvalstu valdību, to institūciju, organizāciju vai atsevišķu personu nodomiem un darbību (rīcību), kas vērsta vai var tikt vērsta pret Latvijas Republiku, tās vitāli svarīgām valsts interesēm” – ārvalsts pretlikumīga piekļuve informācijas sistēmām, elektronisko sakaru tīkliem, to darbības traucēšana.

Minētās darbības tiks uzskatītas par valsti apdraudošu situāciju, ja tās tiks īstenotas pret nacionālajai drošībai nozīmīgiem komercsabiedrībā vai valsts īpašumā, valdījumā vai turējumā esošiem objektiem. “Latvijas nacionālajai drošībai svarīgi objekti” ir Latvijas teritorijā esošā kritiskā infrastruktūra, valsts pārvalžu institūciju objekti, valsts robežuzraudzības infrastruktūra, Nacionālo bruņoto spēku materiāltehniskie līdzekļi (piemēram, radari, sensori). Latvijas militārie gaisa kuģi un karakuģi ir minēti atsevišķi, jo pret tiem valsti apdraudošas darbības var tikt veiktas, arī atrodoties ārpus Latvijas teritorijas, piemēram, virs neitrālajiem ūdeņiem vai Latvijas ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā jūrā

Nacionālās drošības likuma 23.⁶ panta pirmās daļas 3. punkts noteiks, ka pretlikumīga ārvalsts militāro formējumu vai militāro formējumu bez pazīšanās zīmēm iekļūšana un atrašanās Latvijā ir valsti apdraudoša darbība. Savukārt Nacionālās drošības likuma 18. panta otrā daļa nosaka, ka “aizliegts izveidot, apmācīt un apbruņot militāras brīvprātīgo sabiedriskās organizācijas vai to apvienības”.

Ar “ārvalsts militāro formējumu” tiek saprastas vienības, ko vada ārvalsts oficiālās iestādes un kas ir militāri organizētas, bruņotas un ekipētas. Savukārt ar “militāro formējumu bez pazīšanās zīmēm” tiek saprastas vienības, kas ir militāri organizētas, bruņotas un ekipētas, bet to valstiskā piederība nav nosakāma.

Likumprojekta 23.⁶ panta otrā daļa nosaka, ka par valsti apdraudošu situāciju tiek uzskatītas likumprojekta pirmajā daļā noteiktās darbības, ja to veic pret NATO vai ES dalībvalstīm no Latvijas teritorijas. Tādējādi šīs daļas mērķis ir nodrošināt, lai Latvijas teritorija netiktu izmantota likumprojekta pirmajā daļā aprakstīto

		<p>darbību veikšanai pret citām NATO vai ES dalībvalstīm.</p> <p>Likumprojekta 23.⁶ panta trešā daļa paredz, ka Nacionālajiem bruņotiem spēkiem sadarbībā ar kompetentajām tiesībsardzības iestādēm un valsts drošības iestādēm saskaņā ar Valsts aizsardzības plānu ir pienākums adekvāti rīkoties, lai novērstu valsti apdraudošas situācijas (ieskaitot bruņota spēka pielietošanu).</p> <p>Likumprojekta 23.⁶ panta trešā daļa nosaka, ka Nacionālie bruņotie spēki un kompetentās tiesībsardzības iestādes, reaģējot uz valsti apdraudošu situāciju pirms bruņota spēka pielietošanas, izvērtē dažādus rīcības variantus un tikai gadījumā, ja pastāv tūlītējs un ievērojams valsts apdraudējums un to novērst nav iespējams ar citiem līdzekļiem, lemj par iespējamo bruņota spēka pielietošanu. Ne vēlāk kā 6 mēnešu laikā pēc likuma spēkā stāšanās Aizsardzības ministrija (sadarbībā ar NBS, VRS, VP un VDI⁶) sagatavos un iesniegs Ministru kabinetā attiecīgus grozījumus Valsts aizsardzības plānā⁷.</p> <p>Reaģējot uz valsti apdraudošām situācijām, Nacionālie bruņotie spēki veic nepieciešamās darbības savu resursu ietvaros vai piesaista Ziemeļatlantijas līguma vai Eiropas Savienības dalībvalstu bruņotos spēkus noslēgto vienošanos ietvaros.</p>
3.	Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas un publiskas personas kapitālsabiedrības	Aizsardzības ministrija, Veselības ministrija, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests, Ārlietu

⁶ Nacionālo bruņoto spēku likums

6.¹ pants. Nacionālo bruņoto spēku un atsevišķu to vienību uzdevumu īstenošanas pasākumi

(..)

(3) *Pildot šā likuma 6. pantā noteiktos uzdevumus, Nacionālie bruņotie spēki sniedz atbalstu:*

(..)

6) *valsts drošības iestādēm — nacionālās drošības pasākumu veikšanā.*

⁷ **Nacionālās drošības likuma 31. pants. Valsts aizsardzības plāns**

(1) *Valsts aizsardzības plānu izstrādā, pamatojoties uz Militāro draudu analīzi un Valsts aizsardzības koncepcijā noteiktajiem principiem. Tajā nosaka konkrētus valsts aizsardzības pasākumus, prioritātes un nepieciešamos resursus, kā arī Nacionālo bruņoto spēku, valsts varu un pārvaldi realizējošo institūciju, pašvaldību, fizisko un juridisko personu nepieciešamo gatavību un darbību valsts aizsardzībā.*

(2) *Valsts aizsardzības plānu:*

1) *izstrādā Aizsardzības ministrija sadarbībā ar pārējām ministrijām;*

2) *apstiprina Ministru kabinets.*

(3) *Aizsardzības ministrs ar Valsts aizsardzības plānu iepazīstina Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisiju.*

		<p>ministra, Iekšlietu ministrija, Nacionālie bruņotie spēki un Valsts robežsardze.</p>
4.	Cita informācija	<p>Likumprojektā lietotie termini:</p> <p>Energoapgāde – enerģētikas jomā veicama komercdarbība, kuru ir nepieciešams licencēt vai reģistrēt un kura ietver elektroenerģijas vai siltumenerģijas ražošanu, elektroenerģijas, siltumenerģijas vai dabasgāzes (tostarp sašķidrinātās dabasgāzes un biometāna) iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali vai tirdzniecību.</p> <p>Atvasinot Enerģētikas likumā lietoto terminu <i>energoapgāde</i>, to var izteikt šādi:</p> <p>Elektroenerģijas apgāde ietver elektroenerģijas ražošanu, elektroenerģijas iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali un tirdzniecību.</p> <p>Dabasgāzes apgāde ietver dabasgāzes (tostarp sašķidrinātās dabasgāzes un biometāna) iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali un tirdzniecību.</p> <p>Siltumapgāde ietver siltumenerģijas ražošanu, siltumenerģijas iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali un tirdzniecību.</p> <p>Naftas produktu apgāde ietver naftas produktu iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, piegādi un tirdzniecību.</p> <p>Termins “prettiesisks” nepieļauj ārvalstu darbības, ko tās veic saskaņā ar Latvijas noslēgtajām starptautiskajām vienošanām (ar Latvijas kompetento iestāžu atļauju). Piemēram, “prettiesiski” ir ārvalstu militārās aviācijas gaisa kuģa robežšķērsošana un lidojums Latvijas teritorijā, ja pilots nav saņēmis attiecīgu atļauju saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 27. janvāra noteikumiem Nr. 47 “Latvijas Republikas gaisa telpas izmantošanas atļaujas piešķiršanas kārtība starptautisko publisko tiesību subjektiem”.</p> <p>Pret personām, kas veic likumprojektā minētās valsti apdraudošās darbības, kompetentās tiesībsardzības institūcijas veiks kriminālprocesuālās darbības saskaņā ar Latvijas Republikas Krimināllikumu (piemēram, sadaļa “Noziegumi pret valsti”).</p> <p>Termina “pretlikumīgs militāro formējumu” galvenā klasificējoša pazīme ir izlūkinformācija par nelikumīgu</p>

	<p>masveida kaujas jeb automātisko šaujamieroču klātbūtnes esamību.</p> <p>Ar terminu “samērīgs” tiek saprastas darbības, kas ir adekvātas ietekmes un seku ziņā.</p> <p>Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumiem Nr.365 „Noteikumi par pasta, radio, televīzijas un citu plašsaziņas līdzekļu darba nodrošināšanu valsts apdraudējuma gadījumā” VAS „Latvijas Pasts” jau ir Rīcības plāns darba nodrošināšanai valsts apdraudējuma gadījumā, kā arī ir izstrādāts Rīcības plāns (Ārkārtas situācijām: ugunsgrēks, plūdi, elektrisko tīklu ilglaicīgs pārrāvums, bīstamu rūpniecisku objektu avārijas).</p> <p>Veidojot šādu kritisko (vitālo) pakalpojumu sistēmu, tiks paredzēti arī atbalsta mehānismi un pasākumi, lai komersanti nodrošinātu kritisko (vitālo) pakalpojumus – militāra konflikta gadījumā komersantiem arī būs aprūtināta izejmateriālu piegāde, finanšu resursu (apgrozāmo līdzekļu) pieejamība, saražoto preču aprīte un to uzglabāšana, transporta un loģistikas pieejamība u.c., tas nozīmē, ka valsts iestādēm būs jāsniedz vai būs jāparedz atbalsts šie pakalpojuma sniedzējiem.</p> <p>Attiecībā uz ūdeni, pārtiku, pirmās nepieciešamības precēm, dzelzceļu, gaisa telpas vadību u.c. svarīgiem pakalpojumiem ir noteikts plānošanas pieņēmums, ka likumprojektā paredzēto kritisko (vitālo) pakalpojumu darbības gadījumā, būs spējīgi funkcionēt arī visi citi tautsaimniecības, sabiedrības un valsts darbību nodrošinošie pakalpojumi.</p> <p>Pie tam Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 1.panta nosaka, ka “seku likvidēšanas pasākumi ir tādu pasākumu kopums, kuri tiek veikti, lai nodrošinātu vismaz minimālās iedzīvotāju pamatvajadzības, kas saistītas ar cilvēku izdzīvošanu, un apturētu vai mazinātu veselības, vides un īpašuma apdraudējumu “. Savukārt “pamatvajadzības — uzturs, mājoklis, veselības aprūpe, medicīniskā palīdzība, elektroapgāde, ūdensapgāde, siltumapgāde, atkritumu un notekūdeņu savākšana, sakaru nodrošinājums”.</p> <p>Ministru kabineta 2019. gada 8. janvāra sēdes protokola Nr. 1 29. § “Informatīvais ziņojums “Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu Latvijā”” paredz:</p> <p>Vidējā termiņā (2021.–2024. gads):</p> <p>Uzdevums –nacionālajā un pašvaldību līmenī izstrādāt lēmumu pieņemšanas mehānismu, kura ietvaros tiktos</p>
--	--

		<p>amatpersonas, privātpersonas, pašvaldību pārstāvji, NVO pārstāvji, uzņēmēji, eksperti un citas personas, lai koordinētu visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas gatavību reaģēt uz iespējamām krīzēm vai satricinājumiem. Šīs darbības laikā tiktu pieņemti lēmumi par mācībām, dažādu sistēmu testēšanu, sagatavotības pārbaudi un citiem pasākumiem, kas koordinējošās grupas ieskatā varētu kļūt par Latvijas drošības vai konkrētu reģionu izaicinājumiem nākotnē. Šī procesa mērķis būtu ne tikai apsteidzoša rīcība, gatavojoties krīzēm, bet arī iesaistīto pušu savstarpējas uzticības veidošana.</p> <p>Ilgtermiņā (pēc 2024. gada):</p> <p>Uzdevums – nodrošināt <u>partnerības institūta izveidi Latvijā</u>, kas satuvinātu valsts pārvaldes institūcijas, NBS un privātā sektora pārstāvjus nepieciešamībā sniegt pakalpojumus un kopīgi darboties valsts aizsardzības funkciju plānošanā un nodrošināšanā. Iesaistītajām pusēm jāparedz sava vieta valsts aizsardzības sistēmā, tām jāpilda noteikti uzdevumi un pienākumi.</p> <p>Līdz ar to nākotnē tiks lemt par iespējamu valsts un privātas sadarbības foruma izveidi kritisko (vitālo) servisu darbības nepārtrauktības jautājuma ieviešanas koordinācijai.</p>
--	--	---

II. Tiesību akta projekta ietekme uz sabiedrību, tautsaimniecības attīstību un administratīvo slogu

1.	Sabiedrības mērķgrupas, kuras tiesiskais regulējums ietekmē vai varētu ietekmēt	Atkarībā no apdraudējuma apmēra un intensitātes tiesību akts ietekmēs ikvienu sabiedrības daļu, kura būs pakļauta militāro apdraudējumu regulējošiem normatīvajiem aktiem un plāniem.
2.	Tiesiskā regulējuma ietekme uz tautsaimniecību un administratīvo slogu	Ietekme nav nosakāma.
3.	Administratīvo izmaksu monetārs novērtējums	Likumprojekts nerada papildus ietekmi uz administratīvajām izmaksām.
4.	Atbilstības izmaksu monetārs novērtējums	Nav attiecināms.
5.	Cita informācija	Nav.

III. Tiesību akta projekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Likumprojekts šo jomu neskar.

IV. Tiesību akta projekta ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu		
1.	Saistītie tiesību aktu projekti	<p>Ministru kabinets (virzītājs – aizsardzības ministrs) ne vēlāk kā 6 mēnešu laikā pēc likuma spēkā stāšanās izdos MK noteikumus, kas noteiks:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kārtību, kādā nosaka juridiskās personas, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzējus; 2) juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu, sniedzēju sarakstu; 3) minimālo apjomu, kādā valsts apdraudējuma gadījumā nodrošināmi vitālie (kritiskie) pakalpojumi; 4) juridisko personu, vitālo (kritisko) pakalpojumu sniedzēju, darbības nepārtrauktības plānu izstrādes metodiku. <p>Ne vēlāk kā 6 mēnešu laikā pēc likuma spēkā stāšanās Aizsardzības ministrija (sadarbībā ar NBS, VRS, VP un VDI) sagatavos un iesniegs Ministru kabinetā attiecīgus grozījumus Valsts aizsardzības plānā.</p> <p>Vienlaikus izskatīšanai (vienotā paketē) tiks virzīti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Likumprojekts “Grozījumi likumā “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli””; • Likumprojekts “Grozījumi Mobilizācijas likumā”.
2.	Atbildīgā institūcija	Aizsardzības ministrija
3.	Cita informācija	Nav.

V. Tiesību akta projekta atbilstība Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām

Likumprojekts šo jomu neskar.

VI. Sabiedrības līdzdalība un komunikācijas aktivitātes

1.	Plānotās sabiedrības līdzdalības un komunikācijas aktivitātes saistībā ar projektu	<p>Saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 25. augusta noteikumu Nr.970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 7.4.1. apakšpunktu sabiedrības pārstāvji ir aicināti līdzdarboties, rakstiski sniedzot viedokli par likumprojektu. Sabiedrības pārstāvji ir informēti par iespēju līdzdarboties, publicējot paziņojumu par līdzdalības procesu Aizsardzības ministrijas tīmekļvietnē www.mod.gov.lv.</p>
2.	Sabiedrības līdzdalība projekta izstrādē	<p>Likumprojekts publicēts Aizsardzības ministrijas mājaslapas sadaļā “Sabiedriskās un publiskās</p>

		apspriešanas” 2019. gada 2. jūlijā https://www.mod.gov.lv/lv/nozares-politika/sabiedribas-lidzdaliba/sabiedriskas-un-publiskas-apspriesanas
3.	Sabiedrības līdzdalības rezultāti	Sabiedrības pārstāvji nav izteikuši viedokli par likumprojektu.
4.	Cita informācija	Nav.

VII. Tiesību akta projekta izpildes nodrošināšana un tās ietekme uz institūcijām

1.	Projekta izpildē iesaistītās institūcijas	Visas valsts institūcijas un likumprojektā minētās juridiskās personas, kuras saskaņā ar Nacionālās drošības likumu un citiem normatīvajiem aktiem ir atbildīgas par valsts apdraudējuma situācijas pārvarēšanu.
2.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes funkcijām un institucionālo struktūru. Jaunu institūciju izveide, esošu institūciju likvidācija vai reorganizācija, to ietekme uz institūcijas cilvēkresursiem	Projekta izpilde notiks esošo pārvaldes funkciju un institucionālās struktūras ietvaros.
3.	Cita informācija	Nav.

Iesniedzējs:

Aizsardzības ministrijas valsts sekretārs

Jānis Garisons

E. Svarenieks, 67335029
Edgars.Svarenieks@mod.gov.lv